

Jolanta Jastrząb

Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach

E-MAIL: jolajas@vp.pl

Artyfikacja jako innowacyjna metoda aktywizacji twórczej seniorów

STRESZCZENIE

Zakończenie aktywności zawodowej powoduje społeczną izolację seniorów, którą można kompensować stosując arteterapię, rozumianą jako praktykę terapeutyczną, do rozwoju której przesłankę dostarcza m.in. medycyna, a szczególnie neurologia i wyniki badań nad starzeniem się mózgu. Wykorzystywana w celach rehabilitacji geriatrycznej bazuje na równoważnych elementach – sztuce i terapii, a nadrzędną funkcję w tym procesie pełni pomysł jako przyczyna powstania dzieła. Z kolei artyfikacja, rozumiana jako sytuacja lub proces, w którym obiekty powszechnie nie uważane za sztukę zmieniają się w coś podobnego do sztuki lub w coś, co nawiązuje do artystycznych sposobów myślenia i działania, jest bardziej subtelną formą pracy z emocją i percepcją u osób starszych. Te rozważania stanowiły inspirację do opracowania metody pracy na pograniczu (arte)terapii i edukacji artystycznej. Testowana w placówkach wspierających seniorów i osoby z niepełnosprawnością (Hospicjum Cordis w Katowicach, Hospicjum Dar Serca w Częstochowie) artyfikacja stała się metodą nakierowaną na wzmocnienie kreatywności i poczucia podmiotowości seniorów za pomocą procesu twórczego i zaangażowania w odkrywanie swojego życia jako sztuki. Metoda opracowana została w zespole badaczy z Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach i Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, a projekt rozwinął się dzięki wsparciu grantowemu w ramach programu „Dobre Innowacje”. Proces został przedstawiony w filmie dołączonym do podręcznika, umożliwiającego terapeutom tworzenie własnych scenariuszy zajęć, inspirującego do eksploracji własnej kreatywności oraz kreatywności podopiecznych nakierowanych celowo na poprawę wybranych obszarów funkcjonowania. Artyfikacja jest sposobem aktywizacji mogącym mieć zastosowanie w różnych grupach odbiorców. Jest też usługą opartą na pobudzaniu zdolności do spontanicznego i twórczego postrzegania świata.

SŁOWA KLUCZOWE: artyfikacja, aktywizacja twórcza, seniorzy

A maras¹ to jest takie o, jak są farbki, woda, farbki i maras
Stanisław²

Wprowadzenie

Ludzkość się starzeje. Zakończenie aktywności zawodowej powoduje społeczną izolację seniorów; brak zajęcia i konkretnego planu działania, choroby – wszystko to sprawia, że są zagubieni i apatyczni. Większość z nich zaczyna skupiać się na sobie, na swoim bólu i cierpieniu, pojawia się żal o to, że rodzina o nich nie dba, że pozbyto się ich jak niepotrzebnej rzeczy, że bliscy ich nie odwiedzają. Rzeczywistość miesza się z przeszłością i to, niestety, tą najbardziej dotkliwą.

Powstała zatem konieczność zbudowania świadomości problemu wykluczenia społecznego wśród seniorów jako grupy wysokiego ryzyka. Wszystko po to, by stworzyć skuteczne narzędzia przywracania i wzmacniania poczucia sprawczości u ludzi starszych, poczucia odpowiedzialności za swoje życie i zdolności do zmieniania okoliczności.

Istota ludzka została wyposażona w wewnętrzny mechanizm informujący o zaburzeniu równowagi (por. Piekarewicz i Kiepusza, 2015). Brak homeostazy w ciele, a zatem także w mózgu i umyśle, domaga się wyrównania niedoborów. Im większa samoświadomość cielesnych wrażeń, tym szybsze przejęcie kontroli i powrót do wewnętrznej równowagi. Każdy człowiek – uważa Ellen Dissanayake (2009) – już od początku swojej ontogenezy jest wrażliwy na przedestetyczne czuciowe/wzrokowe i słuchowe oraz poznawcze aspekty otoczenia, co jest przez niego postrzegane jako przyjemne i satysfakcjonujące, skłaniające do podjęcia aktywności w tym kierunku. Trudno nie zgodzić się z takim założeniem, bo zaspokajanie potrzeb estetycznych i potrzeba twórczej ekspresji towarzyszą człowiekowi niemal od początku życia, dając mu poczucie sprawczości. Percepcja sztuki i proces twórczy prowokują do poszukiwania i poznawania innych, nowych rozwiązań, do głębszych interpretacji otaczającej nas rzeczywistości, do dostrzegania szerszych kontekstów, wreszcie do abstrakcyjnego myślenia, rozumienia metafor i symboli oraz usprawnienia komunikacji. Doświadczenie codzienności staje się przez to bardziej świadome, a funkcjonowanie – łatwiejsze. Przekonanie o istocie człowieczeństwa wpisanej w permanentny proces kreacji oparte jest na dorobku psychologii humanistycznej, która zakłada, że immanentną skłonnością człowieka jest twórczość warunkująca rozwój jego potencjałów i talentów (Maslow, 1959;

1 Gw. brud, błoto, zaprawa murarska, nieporządek.

2 Uczestnik projektu „Innowacyjna w skali kraju metoda aktywizacji seniorów w oparciu o aktywizację” w Hospicjum Cordis w Katowicach.

Rogers, 1959). Twierdzenia te zostały wzmocnione o pracę nad doznaniem cieleśnymi, nad świadomością ciała – jego ekspresją i ruchem, m.in. w terapii Gestalt Fryderyka Perlsa (1969) traktującej człowieka jako całość, jedność psychofizyczną. Terapia Gestalt stworzyła warunki do doświadczania siebie samego tu i teraz oraz poszerzenia świadomości, ponieważ bez poczucia, że istnieje się jako jednostka, jako odrębne „ja”, trudno jest w satysfakcjonujący sposób komunikować się i funkcjonować w otoczeniu. Wykorzystując te osiągnięcia, należy dążyć w działaniach artystycznych do uświadamiania u odbiorcy jego potencjałów. Warto stymulować go do kreacji i poszukiwań, zakładając doniosłą rolę procesu twórczego w kreowaniu siebie, w zmianie paradygmatów.

Od arteterapii ku artyfakcji

Arteterapia to leczenie przez sztukę bazujące na dwóch równoważnych elementach – sztuce i terapii. Polega na wykorzystaniu form sztuki w procesie terapeutycznym. Wyrażając siebie artystycznie, można bowiem odkryć to, czego wcześniej nie wiedzieliśmy, spojrzeć w głąb siebie, by następnie dokonać ważnych zmian w życiu. Arteterapia umożliwia ekspresję uczuć i emocji drogą niewerbalną oraz poprzez rozmowę. Celem arteterapii jest tworzenie podczas warsztatów takich sytuacji, by ich uczestniczka lub uczestnik mogli się zaktywizować w formie ekspresyjnej i percepcyjnej, zarówno poznając pozytywne emocje i doświadczenia, jak i pozwalając sobie na ekspresję negatywnych odczuć, a w konsekwencji – na redukcję części symptomów i dolegliwości, które wynikają z nagromadzonych, niekiedy traumatycznych, przeżyć.

Uświadamiają one siłę i znaczenie bodźców w wywołaniu określonych reakcji, dlatego w stworzeniu koncepcji warsztatów powinno się dokonać przemyślanego doboru środków i narzędzi artystycznych, które mają doprowadzić do istotnych zmian u seniorów, wpływać na poprawę ich zdolności intelektualnych i manualnych. W XXI wieku wiemy już, że mózg człowieka jest plastyczny i że – podobnie jak praca nad ciałem – konieczna jest praca z umysłem, polegająca na podjęciu ukierunkowanej, zaprojektowanej przez terapeutę/artystę aktywności. Badania nad geriatrycznym zdrowiem psychicznym wykazały, że osoby starsze są zdolne do funkcjonowania na wysokim poziomie kreatywności, bowiem mózg tworzy nowe komórki w każdym wieku, o ile jednak będzie zaangażowany w nowe i wymagające czynności intelektualne (por. Brzezińska, 2008; Klimczuk, 2017). Proces starzenia niesie ze sobą szereg nieuniknionych zmian związanych z jego fizjologicznym wymiarem, ale w tym samym procesie istnieją również czynniki modyfikowalne, które wpływają stymulująco na kondycję osoby starszej (por. Jodzio, 2012).

Dlatego tak istotne jest wykorzystanie wiedzy o tym, że mózg osoby w podeszłym wieku jest stale gotowy do poznawania, uczenia się i stymulowania przez różnorodne aktywności – daje to przestrzeń do podjęcia ukierunkowanych działań arteterapeutycznych. W tym obszarze ogromne znaczenie poznawcze ma metoda tematycznego programowania arteterapeutycznego Lindy Levine Madori, oparta o stymulację sensoryczną (Malchiodi, 2014; Madori, Melville, Stickney, Padoto i Rodriguez, 2016; Madori, 2012). Stymulowanie sensoryczne poprzez sztukę czynnie angażuje osobę starszą w pracę twórczą i pozwala na wielozmysłowe odbieranie bodźców w celu zachowania zdolności poznawczych i zaspokajania potrzeb społeczno-emocjonalnych. W związku z tym w projektach arteterapeutycznych nadrzędną funkcję powinien pełnić pomysł jako przyczyna powstania dzieła. Dlatego też tak ważna jest analiza, projektowanie, omówienie idei, a dopiero później rozwijanie elementów warsztatu plastycznego.

Fotografia 1. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Proces arteterapeutyczny, w zaprezentowanej tutaj koncepcji, składa się z czterech etapów. Po pierwsze: analiza przykładowych dzieł sztuki, która pozwoli odczytać zakodowane w nich treści, odnaleźć związki dzieła z wymiarem społecznym i czasem, w którym dzieło powstało, zbliżyć się odbiorcy do wielorakich kierunków i tendencji w sztuce, a także odkryć artystyczne wartości wzbogacające codzienne życie. Po drugie: doświadczanie artystyczne służące doskonaleniu umiejętności lub świadomości dla osiągnięcia zamierzonego celu w zrealizowaniu konkretnego zadania. Po trzecie: pro-

wokowanie postępowań kreacyjnych. Ostatni etap to rzeczywisty kontakt z tworzywem/przedmiotem, w wyniku czego sfery życia poza kreacją zyskują konotacje quasi-artystyczne.

Nie sposób nie wspomnieć tu o artyfikacji, która jest bardziej subtelną formą pracy z emocją i percepcją u osób starszych. Artyfikacja powoduje, że każdy człowiek może jak artysta postrzegać i tworzyć swoją rzeczywistość.

Artyfikacja odnosi się do procesów, w których sztuka miesza się z czymś, co jedynie przyjmuje pewne cechy sztuki. Obiekty artyfikowane mają więc specyficzne miejsce pomiędzy sztuką a nie-sztuką i zostają poddane estetyzacji – czyli są im dodane właściwości estetyczne, jakich wcześniej nie posiadały. Powiemy nawet, że dychotomia sztuka/nie-sztuka musi zostać zachowana, by pozostała w mocy definiująca pojęcie artyfikacji zasada odniesienia: artyfikacja nie może mieć miejsca bez sztuki; potrzebuje jej jako punktu odniesienia oraz źródła pomysłów i praktyk. Potrzebuje również rzeczy, które nie są sztuką, by jedne z drugimi mogły zostać zmieszane i oddziaływać na siebie nawzajem (Krasoń, Hyla i Jastrząb, 2022, s. 8)³.

Innowacyjna metoda aktywizacji twórczej seniorów

Artyfikacja jest metodą wypracowaną w interdyscyplinarnym zespole złożonym z artystów, psychologa i pedagoga. Opiera się na strategii aktywizacji twórczej seniorów.

Fotografia 2. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

3 Podręcznik w formie e-booka zrealizowany jest w ramach projektu grantowego „Polska dostępna – dostępność do zaprojektowania” realizowanego w ramach Grantu Innowacji Społecznej.

Ossie Naukkarinen (2012, za: Krasoń, Hyla i Jastrząb, 2022) – jedna z badaczek sztuki – opisała artyfikację jako sytuację lub proces, w którym obiekty powszechnie nieuważane za sztukę zmieniają się w coś podobnego do sztuki lub w coś, co nawiązuje do artystycznych sposobów myślenia i działania. Antropolożka sztuki, E. Dissanayake (2008–2009, za: Krasoń, Hyla i Jastrząb, 2022), uznała artyfikację za psychobiologiczną, wrodzoną zdolność człowieka do nadawania szczególnego, symbolicznego, estetycznego charakteru i właściwości obiektom, które ich wcześniej nie posiadały (nadawanie „zwyčajnemu” rangi sztuki).

Te rozważania stanowiły inspirację do opracowania nowatorskiej metody pracy na pograniczu (arte)terapii i edukacji artystycznej. Motywacją do pracy była także obserwacja aktualnego stanu usług terapeutycznych opierających się na elementach sztuki. Bardzo często zajęcia określane jako arteterapia czy terapia zajęciowa koncentrują się na działaniach, w których uczestnik pełni rolę rzemieślnika lub wyrobnika; ich funkcją jest głównie zapewnienie aktywnej formy spędzania czasu, okresem budowania wiary we własne możliwości. Takie formy aktywizacji są oczywiście potrzebne, ale choć wykorzystują one środki kojarzone z działaniami artystycznymi, często nie odwołują się do potencjału twórczego uczestników oraz naturalnej (według wielu badaczy) roli człowieka jako artysty i twórcy.

Fotografia 3. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Testowana w placówkach wspierających seniorów i osoby z niepełnosprawnością (Hospicjum Cordis w Katowicach, Hospicjum Dar Serca w Częstochowie) artyfikacja jest metodą nakierowaną na wzmocnienie kreatywności i poczucia podmiotowości za pomocą aktywnego procesu twórczego i bezpośredniego zaangażowania w odkrywanie swojego życia jako sztuki, której nikt nie planował (życie jako akt artyfikacji). Artyfikacja wspiera uaktywnianie potencjałów i rozwój człowieka na poziomie neurobiologicznym poprzez budowanie elastyczności psychologicznej i wspieranie plastyczności układu nerwowego.

Fotografia 4. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Metoda artyfikacji została przedstawiona w filmie przygotowanym przez dr. Dominika Ritszela oraz w podręczniku *Artyfikacja jako strategia aktywizacji twórczej seniorów* (2022) opracowanym przez prof. Katarzynę Krasoń, dr Magdalenę Hylę oraz prof. Jolantę Jastrząb i zaprojektowanym przez mgr Annę Kopaczewską w oparciu o materiały fotograficzne dr. Dominika Ritszela i mgr Barbary Wójcik. Podręcznik zawiera informacje wprowadzające do metody, opis zjawiska artyfikacji, rozważania modelowe na temat etapów działania w metodzie (preparacja, obserwacja w działaniu, inspiracja, akt artyfikowania, zakończenie i podsumowanie działań), propozycje ujęć

tematycznych do warsztatów oraz rekomendacje i dobre praktyki dla działań prowadzonych w oparciu o artyfikację.

Fotografia 5. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Fotografia 6. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Opis procesu powstawania i realizacji projektu

Metoda pracy opracowana jest w zespole badaczy związanych głównie z Akademią Sztuk Pięknych w Katowicach i Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Praca w takim zespole jest efektem kilkuletniej współpracy między tymi śląskimi uczelniami nad tworzeniem programu i prowadzeniem studiów szkolących arteterapeutów. Studia z arteterapii, która uzyskała miano „kato-wickiej” (prowadzone w ASP, UŚ i Akademii Muzycznej w Katowicach), są nowatorskim na skalę Polski przedsięwzięciem, które pozwala absolwentom (artystom i terapeutom zarazem) na zdobywanie najlepszej jakości wiedzy i kompetencji z zakresu sztuki i działań terapeutycznych. Myślenie o łączeniu sztuki i terapii jako równoprawnych w działaniach terapeutycznych, w których sztuka nie jest wykorzystywana jedynie jako medium (papier, filc czy ceramika), a jako proces twórczy mający sam w sobie potencjał terapeutyczny poprzez rozwijanie elastyczności psychologicznej i neuroplastyczności, pojawiło się właśnie w ramach doświadczeń w edukacji studentów, w pracy w interdyscyplinarnym zespole.

Fotografia 7. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfakcję. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Projekt rozwinął się dzięki wsparciu grantowemu w ramach programu „Dobre Innowacje”. Działania w projekcie rozpoczęły się od zaprojektowania prototypowych warsztatów opartych o metodę artyfikacji. Testowanie metody odbywało się w kilku etapach w Hospicjum Cordis w Katowicach i Hospicjum Dar Serca w Częstochowie. W pierwszej kolejności warsztaty były prowadzone przez prof. Jolantę Jastrząb, następnie omawiane były w oparciu o obserwacje badawcze prof. Katarzyny Krasoń i dr Magdaleny Hyli. Po wprowadzeniu zmian dostosowujących działania do potrzeb grupy odbiorców prowadzone były kolejne warsztaty i powtórzone działania korygujące w zespole badawczym. Po opracowaniu pierwszej wersji podręcznika innowacje testowały terapeutki pracujące w placówkach – Anna Wyjadłowska i Henryka Czyż. W oparciu o obserwacje zespołu badawczego i rekomendacje terapeutek zostały wprowadzone ostateczne zmiany w podręczniku.

Fotografia 8. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Proces powstawania i realizacji projektu został przedstawiony również w filmie dr. Dominika Ritszela dołączonym do podręcznika.

Finalnie opracowany podręcznik zawiera informacje wprowadzające do metody, opis zjawiska artyfikacji, rozważania modelowe na temat etapów działania w metodzie (preparacja, obserwacja w działaniu, inspiracja, akt artyfikowania, zakończenie i podsumowanie działań), propozycje ujęć tematycznych do warsztatów oraz rekomendacje i dobre praktyki dla działań prowadzonych w oparciu o artyfikację. Nie jest to jednak zbiór gotowych scenariuszy zajęć, a narzędzie wprowadzające pewne ramy – założenia i procedury, które odbiorca innowacji – terapeuta – może komponować w dowolne własne pomysły twórcze.

Efektem końcowym są podręcznik (Jastrząb, 2023) i film, które same w sobie są narzędziem umożliwiającym tworzenie terapeutom własnych scenariuszy zajęć, inspirując ich do eksploracji własnej kreatywności oraz kreatywności ich podopiecznych, jednocześnie nakierowanych celowo na poprawę wybranych obszarów funkcjonowania.

Fotografia 9. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

Zakończenie

Artyfikacja jako innowacyjna metoda aktywizacji twórczej seniorów jest unikalnym w obszarze usług terapeutycznych i edukacyjnych sposobem aktywizacji w oparciu o działania twórcze. To przetestowane w grupie seniorów z niepełnosprawnością podejście wykazuje, że może mieć zastosowanie w różnych grupach odbiorców. Jest ponadto efektem współpracy ekspertów z różnych dziedzin – sztuki, psychoterapii, arteterapii/terapii pedagogicznej.

Metoda ta jest usługą opartą na aktywowaniu wspólnej wszystkim ludziom, a utraconej w procesie socjalizacji, zdolności do spontanicznego i twórczego postrzegania świata. Innowacyjne podejście w zakresie wykorzystania przez grupę docelową narzędzi artyfikacji pozwala na przełamywanie barier wynikających z braku umiejętności warsztatowych do tworzenia dzieła, pozwalając uczestnikom na otwarcie się, na aktywne poszukiwanie sztuki i czynne jej doświadczanie. Istotne jest, by terapeuci w trakcie warsztatów opartych o przedmiotową innowację w sposób w niej wskazany przeprowadzili uczestników przez proces, w którym będą oni czerpać wpływy z artystycznych sposobów myślenia i działania w celu zastosowania ich do zrozumienia mechanizmów, zjawisk, zdarzeń i emocji składających się na ich codzienność.

Fotografia 10. Metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację. Hospicjum Cordis w Katowicach, 2022

Źródło: zbiory własne, fot. B. Wójcik

BIBLIOGRAFIA

- Brzezińska, A.I. (2008). Charakterystyka procesu starzenia się: aspekt psychologiczny. W: K. Wieczorowska-Tobis, D. Talarska (red.), *Geriatrya i pielęgniarstwo geriatryczne* (s. 17–42). Wydawnictwo Lekarskie PZWL.
- Dissanayake, E. (2008–2009). Sztuka jako ludzkie uniwersalium: spojrzenie adaptacjonistyczne. *Estetyka i Krytyka*, 15/16, 247–263.
- Jastrząb, J. (2023). *Innowacyjna w skali kraju metoda aktywizacji twórczej seniorów w oparciu o artyfikację*. <http://www.jolajastrzab.pl/2023/03/18/innowacyjna-w-skali-kraju-metoda-aktywizacji-tworczej-seniorow-w-oparciu-o-artyfikacje/>
- Jodzio, K. (2012). Neuropsychologia jesieni życia. *Psychologia Rozwojowa*, 17(1), 85–98.
- Klimczuk, A. (2017). Gerontologia kreatywna (Creative Gerontology). W: A.A. Zych (red.), *Encyklopedia starości, starzenia się i niepełnosprawności* (t. I, s. 529–531). Thesaurus Silesiae.
- Krasoń, K., Hyla, M., Jastrząb, J. (2022). *Artyfikacja jako strategia aktywizacji twórczej seniorów/e*. *Podręcznik*. http://www.jolajastrzab.pl/wp-content/uploads/2023/05/Innowacyjna-w-skali-kraju-metoda-aktywizacji-tw%C3%B3rczej-senior%C3%B3w-w-oparciu-o-artyfikacj%C4%99_podr%C4%99cznik-1-3.pdf
- Madori, L.L., Melville, L., Stickney, G., Padoto, D., Rodriguez, J. (2016). Meditation and TTAP Method® with Residents Diagnosed with Early Stage Alzheimer’s Disease. *Journal of Alzheimer’s Parkinsonism & Dementia*, 1(1), 1–6.
- Madori, L.L. (2012). *Transcending dementia through the TTAP Method: A new psychology of art, brain, and cognition*. Health Professions Press.
- Malchiodi, C.A. (2014). Kreatywność a starzenie się. W: C.A. Marchiodi (red.), *Arteterapia*. *Podręcznik* (s. 323–336). Harmonia Universalis.
- Maslow, A.H. (1959). Creativity in Self-Actualizing People. W: H.H. Anderson (red.), *Creativity and Its Cultivation* (s. 83–95). Harper and Row.
- Naukkarinen, O. (2012). Variations on Artification. *Contemporary Aesthetics (Journal Archive)*, 4. Article 2. https://digitalcommons.risd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1189&context=liberalarts_contempaesthetics
- Perls, F.S. (1969). *Gestalt Therapy Verbatim*. Real People Press.
- Piekarewicz, R.I., Kiepusa, E. (2015). Mózgowe korelaty doświadczeń związanych z odbiorem tekstu poetyckiego. *Przegląd Humanistyczny*, 59(1), 83–91.
- Rogers, C.R. (1959). Towards a Theory of Creativity. W: H.H. Anderson (red.), *Creativity and Its cultivation* (s. 69–82). Harper and Row.

SUMMARY

Artification as an Innovative Method of Creative Activation for Seniors

The end of working life results in social isolation for seniors, which can be compensated by using art therapy, understood as a therapeutic practice. Its development, among other things, is provided by medicine, especially neurology and the results of research into brain ageing. Used for geriatric rehabilitation purposes, it is based on equivalent elements: art and therapy, with the overriding function of the idea as the cause of the work. Artification, on the other hand, understood as a situation or process in which objects not commonly regarded as art are transformed into something similar to art or into something that alludes to artistic ways of thinking and acting, is a more subtle form of working with emotion and perception in older people. These considerations inspired the development of a working method on the interface between (art)therapy and art education. Tested at institutions supporting seniors and people with disabilities (Hospicjum Cordis in Katowice, Hospicjum Dar Serca in Częstochowa), artification became a method aimed at strengthening the creativity

and sense of subjectivity of seniors by means of a creative process and involvement in discovering their lives as art. The method was developed by a team of researchers from the Academy of Fine Arts in Katowice and the University of Silesia in Katowice, and the project developed with grant support of the 'Good Innovations' programme. The process is depicted in a video accompanying the handbook, enabling therapists to create their own therapeutic plans, inspiring the exploration of their own creativity and that of their clients, targeted at improving selected areas of functioning. Artification is a way of activation that can be applied to different groups. It is also a service based on stimulating the ability to perceive the world spontaneously and creatively.

KEY WORDS: artification, creative activation, seniors